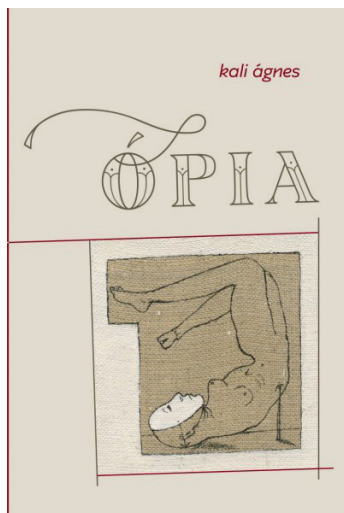

EGY KÖTET, KÉT OLVASAT

Simon Adri

Kísérletek hiánypótlásra

„Aznap este, amikor megfogalmazódott bennem legelőször az *Ópia*, csak abban voltam biztos, hogy ez az egész eggyel és önmagával szabad osztható legyen. Azzal az eggyel, akinek csak a hiánya maradt rám és önmagam teljes valójával” – idézi fel egy januári interjújában kötetének keletkezéstörténetét Kali Ágnes. Első kötetes költő, első kötete apakönyv, apahiánykönyv, egy öngyilkos férfi lányának önterápiás túlélőkötete. Van benne valami sodróan *Szabad ötletek jegyzéké-s*, szinte hallom a terapeuta hangját, „Ágnes, írja le pontosan, mit érez. Írja ki a gondolatait!”, ő pedig engedelmesen kiírja, és utána átmenetileg jobb kicsit. Amikor fojtogatóvá válik már a korlátozottság, a képtelenség, súlyosabb a létezés, akkor pedig írjon újra! Kali Szabolcs huszonkilenc évesen vetett véget az életének, akkor lánya négyesztendős, és majd tizenkettő, amikor apja öngyilkosság-vázlata a kezébe kerül. Nem kimondottan gyerek kezébe való olvasmány, ha Ágnes a lányom lenne, nem hagynám a keze ügyében. Persze nem tudhatom, sőt bele sem merek gondolni, milyen, amikor a lányom apja kiszáll a létezésből huszonkilenc évvel a hátán. Mindenesetre Ágnes számára az apa múltbéli autoagressziója nem babazsúr, annyi szent, kötete a depresszív hangulatú önfeltárás, a halott felmenő utólagos megismerésével kibontakozó önmegismerés ösvényén lépked.

Egy ilyen önterapikus kísérlet persze nem garancia a sikerre, hiszen traumája bárkinek lehet, terápiás naplót bárki vezethet, abból még nem lesz automatikusan irodalmi szöveg, pláne költészet, de már csak ahhoz, hogy üzenetértékűvé váljon számomra, kell egy működő interfész; meg kell találnom vagy teremtenem a közös nevezőt a szerzővel, valamiképpen hatnia kell rám annak, amit ír. S ennek fényében talán majd azt is meg tudom határozni, mit olvasok.

A könyvcím máris jó, mert nem értem, viszont önkéntelenül jelentést adok neki: az ópiumra asszociálva rejtélyes, tiltott mámort sejtet, bár kiderül, nem egészen erről van szó. Az *ópia* egy szócikk John Koenig fiktív szótárából, a *Dictionary of Obscure Sorrows*-ból: egy olyan vállalkozásból, amely „a nyelv lékeit igyekszik betömni kitalált szavak segítségével”. Lényege, hogy egy-egy újonnan alkotott szóval jelöl például nehezen körülírható érzéseket. Az *ópia* Koenig leírásában a szemkontaktus már-már elviselhetetlen intenzitására vonatkozik, ezt teszi meg Kali Ágnes könyvcíméül, s értjük az utalást, a vágyat a csupán áhított szem- és egyéb kontaktusra a saját elérhetetlenségét véglegessé tevő apával. Az *ópia* továbbá egy módosult tudatállapot, amely azon a benyomáson alapul, miszerint az ember tudja, hogy az ajtó túloldalán van valaki, de nem tudja, ő maga-e az, vagy valaki más. Összemosódnak a tudatok, tudattalanok: „*Nagymamám egy piaci standon álmodik. / Álmában elhízott férfi csatolja ki az övem.*” „*Sáros a talpam, a semmin állok. / Alattam szuszog a lány. / Ritmusra remeg a sebes combja, / a remegéstől éber még.*”

De vannak más paratextusok is, amelyek az értelmezést segítik: az ajánlás Csokonai Lilihez szól, akinek családi traumái a szerzőéhez hasonlóak. A versek közé néhány soros, cím nélküli álomnyelv-betétek ékelődnek, ezek hol az apa, hol az anya, hol a gyermek nyelvén szólnak ki a szövegből: afféle útjelző cölöpök a sivatagban, avagy jelzőöltések a versszöveten. A kötet elején ott az apa fennmaradt öngyilkosság-vázlata, valamint számos illusztráció is díszíti, amelyek az unokatestvér, Kusztoz Juli munkái. A képeken kicsavarodott végtagokkal, hegyes tárgyakra fel-

nyársalva látható a fekete tussal megrajzolt nőalak, mindig más, természetellenes testtartással, ruha nélkül, ám mindig fehér maszkkal az arcán. Az illusztrációk hívószavai: maszk, meztelenség, sebzettség, testi deformáltság.

„*másodhegedűs maradni / ebben a történetben. / ülök itt, gyomromban veled. // mint egy kisgyerek halálán, / ezen sincs mit sajnálni. / az égve hagyott tűz a testek / melegsége nélkül is ég. / táplálom magam.*” A verssorok szaggatottak, gyakran hiányos mondatokból építkeznek. Egyetlen hosszú szöveggént is olvasható a könny; bár töredékes szerkezetű, nyelvtanilag sokszor roncsolt, tartalmilag mégis koherens. A kurzív álomnyelv-betéteken mint keskeny folyosókon át jutunk egyik versszobából a másikba. A sok helyütt egyes szám, második személyű versbeszéd szólhat a halott apához, de önmegszólításként is működik: „*egy fába zárod az időt. / én kellek, engem akar –*”; „*azt hitted, délen egyszerű felejteni, / de valami visszahúz a magzatfoltos télbe, / senki nem hallja, mikor elcsúszol a jégen, / járomcsont törik, így húzod magad.*” A versek vadságot, zabolátlanságot közvetítenek, ugyanakkor felsejlik bennük az öngyógyítás, az öngondoskodás igénye is, a hiánypótlásra tett kísérletek. Néha szökésen, menekülésen töri a fejét a lírai alany, maga is az öngyilkosságot, sőt gyilkosságot jelölve meg lehetséges kiútként: „*te félálomban lekapcsolod a villanyt / amíg alszol legalább négyszer / magunkra engedem a gázt.*” Az alvás, az álom nemcsak az átkötő szövegek jellemző motívuma, hanem a verseké is. A *Mondóka* mintha a (rém) álom–ébredés dichotómiát ágyazná egy szürreális vonatútba: „*Álmodom, ébren vagyok, álmodom, ébren vagyok, / Tetovált fejű medvék, tömegbe hajtó kamionok. / Vonatfülkében idegen fiú nyelvéről a kristályt. (...) Otthonról haza, / vonatjegy igazolvány nélkül, / egy csomag cigi, / a büfékocsi csendje, / számon tartjuk a rothadást.*” Álomutazás, mondhatnánk, de nem pont úgy értjük, mint mikor egy reklámban hangzik el. „*A tükörképemmel cigizünk a végén, zár kattán, / beszívja, kifújom, beszívom, kifújja.*” Az alany kettőződése, sokszorozódása, a sokszorozódásban az önazonosság elvesztése, a súlypontok áthelyeződése nem

egyszerűen megtörténik, hanem folyamatos, a cselekményszálak nincsenek elvarrva, hanem egymásba fonódnak, egymást folytatják. Konkrét és lelki táj összeolvad, egymásba mosódik, sok cigivel, még több alkohollal kibéelve a napok, minden ideiglenes, átmeneti, „*várod, mint jegyárusnők, a változást, / percenként más bizalmatlanságod tárgya, / szíved pávatoll, repülésre alkalmatlan.*” A keretet ugyanannak az álomhelyzetnek különböző változatai alkotják: az elején a halott apa meglátogatja lányát a sepsiszentgyörgyi könyvtárnál, arra biztatván, hogy lője le szeretteit, és akkor újra együtt lehetnek. A könyv végén azonban úgy tűnik, a lírai szubjektum rájön, mire megy ki a játék. Az erőszak és a bántalmazás körforgása nem szakad meg. A szerző saját életének készül véget vetni, az öngyilkos apa nyomába lépve: „*De az álom folytatódott. Aztán egy vasárnap éjszakán rájöttem, mit kell tennem: halántékomhoz szorítottam a pisztoly hideg csövét. Azóta páran már elmentek. Senki nem jött vissza.*”

Kali Ágnes mániákusan keresi a vershelyzeteket, mondja magáról. Valószínűleg ezért is van, hogy azok – legalábbis a kötet megírásának idején – megtalálták őt. Nem kívánjuk neki e létszituációkat, hiszen saját életünk legreménytelenebb pillanatait idézik, mégis újra olvasni akarjuk a szöveget, amivé lepárlódnak. „*A vers az a titok, ami mindig meg tudja szűrni, fel tudja oldozni, elérhetővé teheti ezt a világot. Nem az vezérel, hogy kitegyem az életemet az ablakba, és öncélúvá sem szeretnék válni. Egyszerűen megfogalmazódnak bennem dolgok a világról, amikre csak így tudok reagálni*” – vallja a költőnő. Az *Ópia* sorai kiforratlanságuk ellenére izgalmasan csengenek, és egyéniséget, eredetiséget tükröznek; nyitott kérdés, e bónusztémán túl lesz-e költői ihlete további kötetekre, és azok is legalább ilyen izgalmasak és saját-hangúak lesznek-e.